

«КИЗИЛ УЗБЕКИСТОН»

УЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ
МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ
СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«КИЗИЛ УЗБЕКИСТОН» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР.

42-ИЛ ЧИКИШИ
№80 (11. 526).

6 апрель, чоршанба, 1960 йил.

Баҳоси 20 тийин.

МЕХАНИЗАТОРЛАР МУСОБАҚАСИ

БЕКОБОД, 5 апрель. Район колхозчилари, совхоз ишчилари, механикаторлари етти йилликнинг иккинчи йили баҳорини пухта тайёргарлик билан кутиб олдилар.

Район бўғина салкам икки минг гектар ерга чигит ташлади. Шундан бир минг тўрт оз гектарни чигит рама силлари билан жойлаштириди.

Ленин вахтасида турб астойдил ишлайётган колхоз-совхоз механикаторлари чигит экишни нечи билан 8-10 нунда туталаш учун мусобақани авж олдириб юбордилар.

КОНСЕРВАЧИЛАР ГАЙРАТИ

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР. Мўйноқ балиқчилари биринчи кварталда зиммаларига олган социалистик мажбуриятни бажардилар ва қўшмача бир неча ўн минг банка консерва ишлаб чиқардилар. Социалистик мусобақада ўртоқ Раҳмоншо бошлиқ тайёр маҳсулотлар дехининг коллективи олдинда бораётир.

МУНОСИБ ТУҲФА

Тошкентдаги пиллакашлик фабрикасининг коллективи В. И. Ленин туғилган кунининг 90 йиллигини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани қизитиб юборди. Пиллакашлар ишлаб чиқариш қувватидан тўзроқ фойдаланиш ва тўқимачиларга аъло сифатли ипак етказиб бериш учун курашмоқдалар. Илгори коллектив биринчи квартал тоширининг муддатидан 11 кун илгари бажарган эди. 1 апрелда қадар бандан ташқари 603 килограмм ипак тайёрлаб, социалистик мажбуриятни ҳам бажарди.

СССР ВА ФРАНЦИЯ ХАЛҚЛАРИНИНГ ДУСТЛИГИ — ТИНЧЛИК ГАРОВИ

Спорт саройида Москва меҳнаткашларининг митинги

В. И. Ленин номли Марказий стадион спорт саройининг Москвада энг йирик деб ҳисобланган зали 4 апрелда одамлар билан лиқ тўлди. Пойтахтнинг неча минглаб ишчилари, интеллигенция вакиллари, Совет Армияси жангчилари, студентлар бу ерга тўпландилар. Улар бир кун аввал Франция сафаридан қайтиб келган СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев билан учрашдилар. Совет—Франция муносабатлари тарихида янги боб очган бу давлат визити ҳар иккала мамлакат халқлари ўртасидаги дўстликни мустақамлашга, халқаро кескинликни янада юмшатишга, Европада ва бутун дунёда тинчликни мустақамлашга олиб келди. Бунинг маъноси шунки, Сиз Америка Қўшма Штатларида визит билан борган чоғинида парчалаб ташлаган «совуқ уруш» музи бундан буён ҳам эриб боради.

Ўртоқ Устинов бўзини давом эттириб айтдики, тинч-тотув яшашдан иборат ленинча идеялар ҳозирги вақтда турли мамлакатларда тобора кўп эътироф қилинмоқда. Тинчлик тарафдорларининг янги уруш хавфига қарши, ёпасига ва батамом қуролсизланишни ёқлаб зўр ишонч билан айтётган сўзлари тобора жарағлаб эшитилмоқда. Биз, Совет Иттифоқи, қудратли социализм лавгаридаги мамлакатлар ҳозирги замоннинг ана шу буюқ ҳаракатига бошчилик қилаётганлиги билан фахрланамиз, ленинча тинчликсевар ташқи сийосати сабот билан ўтказиб келётган партиямиз билан фахрланамиз, Ўртоқ Хрушчев, Сиз билан, Сизнинг партиямиз билан биргаликда тинчлик йўлида ҳормай-томай олиб бораётган курашини билан фахрланамиз.

Ўртоқ Устинов ўтган якшанба кунини москвалилар Н. С. Хрушчевнинг зўр шодлик билан кутиб олганликлари эслатиб, СССР Министрлар Совети Раисининг Франция сафаридан қайтиб келишига бағишланган митингни очиб деб эълон қилди.

«Динамо» заводининг Шлиповичи В. А. Петровский Москва ишчилари номидан Совет ҳукумати бошлигини қизин табриклиди.

Барча совет кишилари қаби, биз динамочилар ҳам,— дейди у,— Сизнинг Францияда бўлишини тўғрисидаги ҳар бир хабарни қизини муҳокама қилиб-турдик. Биз ана шу материалларни ўқиб-турдик ва гўлал Ватанимиз учун, Совет тузуми учун, Совет давлатининг тинчликсевар сийосати учун беҳад қувондик. Биз, совет кишилари тинчлик ҳамда халқлар ўртасидаги дўстлик йўлида изчиллик ва сабот билан кураш олиб бораётгани учун жонажон Коммунист партиямиздан астойдил миннатдоримиз. Бу сийосат бутун дунёда йил сайин кўпроқ тарафдорлар ортирмоқда. Қадрдор Никита Сергеевич, бу соҳада Сизнинг хизматингиз беқисс қатъидир.

Ленин районидидаги Ленин номли колхознинг бригада бошини З. А. Капустина Москва обласидаги колхозчилар номидан гапирди.

Биз, колхозчилар,— дейди З. А. Капустина,— Н. С. Хрушчевга мурожаат қилиб, бутун совет халқи билан биргаликда, Коммунист партиямизга, Сизга— тинчлик йўлидаги толас курашчида чўқур миннатдорчилик туйғуларимизни изҳор қиламиз, Францияга қилган визитинингиз аjoyиб ажунларини қизини табриклишимиз.

З. А. Капустина айтдики, мен 17 йилдан буён бригада бошлиғи

бўлиб ишлаб келмоқдаман ва ҳозирги вақтда колхозчиларнинг ҳақиқатан ҳам жуда баланд руҳ билан меҳнат қилаётганликлари илгари ҳеч қачон кўрмаган эдим. Колхозимизнинг аъзолари, дейди у, севикили пойтахтимиз— Москвага тобора кўпроқ тўғи, сут ва сабаовот етказиб бериш учун, етти йилликнинг иккинчи йилини юксак социалистик мажбуриятлари муваффақиятли бажариш билан нишонлаш учун бутун кучларини сарф қилдилар. Бу эса тинчликни мустақамлаш ишига қўшадиган ҳиссамиз бўлади.

Мен ҳозирги кунда халқларнинг тинчлик йўлидаги қудратли ҳаракати баҳор қаби ҳаётбахш кучлар билан тўлиб тошсин, деб чин қўйилган айтишни истайман.

Оғир машинаасозлик заводларини дойирлаш институтининг инженер-и. А. Федоровга сўз берилди. У совет пойтахти интеллигенцияси номидан гапирди.

А. А. Федоров бундай дейди: Мен Францияда душманга Қаршилик кўрсатиш ҳаракатида қатнашганман. Шу сабабли совет ва француз халқлари умумий душманга— фашист босқинчиларга қарши биргаликда кураш олиб борган иккинчи жаҳон уруши йиллари ҳеч қачон эсимдан чиқмайди. Герман рваншчилари ана бош кўтариб, канцлер Аденауэр гитлерчиларнинг немис миллати зиммасига алоҳида вазифа юклаганлиги тўғрисидаги аҳмоқона гапларини такрорлаётган ҳозирги л а й т д а, Франция-совет дўстлигини мустақамлаш Европада тинчлик учун курашда катта роль ўйнайди.

«Трехгорная мануфактура» илгарилама комбинатининг ёш ишчирисини З. Е. Семеновга сўз олади. З. Е. Семенов Н. С. Хрушчевга Москва йигит ва қизларининг таълим сўзларини топириб, ва уни Франция сафарининг аjoyиб айтидики, совет ёшлари Лениннинг васиятига амал қилиб, коммунистларга яшаш ва ишлашни ўрганимоқдалар, Коммунист партия белгилла берган планларни муваффақиятли сурутатда амалга оширмоқдалар.

«Трехгорная мануфактура» комбинатининг йигиртувчиси Ўртоқ Н. С. Хрушчевни ишонтириб айтдики, пойтахтнинг меҳнаткаш ёшлари улду совет халқининг муносиб ўғли ва қизлари бўлмоқ учун, коммунистнинг актив қурувчилари бўлмоқ учун ўзларининг бутун куч ва гайратларини сарф қилдилар.

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев минбарга чиққанда ҳамма ун гулдўрос қарсақлар билан табриклиди. Н. С. Хрушчев Франция сафарининг ажунлари бағишлаб катта нутқ сўзлайди.

Совет Иттифоқи реал равишда мавжуд ҳар иккала герман давлати билан сулҳ шартномаси тузилсин, деб талаб қилмоқда. Бундай шартномани имзолаш халқаро вазиятни ахшиллашга, «совуқ уруш»ни тугатишга ёрдам берган бўлур эди, сулҳ ва сийосий тартиблари туралыча бўлган мамлакатларнинг бир-бирлари билан яхши амалий ҳамкорлик қилишлари учун йўлни тозалаб берган бўлур эди.

Мана шуларнинг ҳаммаси тинч-тотув яшаш принципларини халқаро муносабатларда амалий равишда қўлланишга ёрдам берган бўлур эди.

Ленин бу йўлда ҳали кўп қийинчиликлар бор. Бу қийинчиликлар тўғрисида гапирмаслик мумкин эмас. Базин арбоблар,— мен, аввало, канцлер Аденауэрни назарда туштирман,— Германия билан сулҳ шартномаси тузиллишини истамаётдилар ва бу масаланинг Совет Иттифоқи билан ГАРБ давлатлари келишиб қўйилган қарши чиқмоқдалар. Улар Шарқ билан ГАРБ ўртасидаги тўқнашувда Германия масаласини «куч синаш» объекти қилишга уринмоқдалар.

Канцлер Аденауэр Америка Қўшма Штатларида бўлган вақтда ўз кучини низоли масалаларни ҳал қилишга, иккинчи тўзуми туралыча бўлган мамлакатларнинг тинч-тотув яшаш учун йўл очиб беришга сарфламади. Аксинча, у, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисида битмига келишга йўл қўймаслик учун «совуқ уруш» тарафдорлари билан сафарбар қилишга, уларни жинслагитиришга уринди.

Аденауэр кейинроқ, Я п о н и я да

тортаётган ҳамма кишиларни тўққизлашган асосий масалалар. Қуролсизланиш масаласида Совет Иттифоқи билан Франция позицияларини ўзаро аниқлаб олишнинг бир ўзи учунгина Францияга борилса, аризи эди. Шунинг учун ҳам бу сафар муваффақиятли бўлиб чиқди, деб ҳисоблаш мумкин.

Гитлерчилар босқинчилигига учраган Совет Иттифоқи халқларини ва Европадаги бошқа мамлакатларнинг халқларини жуда ҳажонлаштириб турган проблема Президент де Голль билан бўлган музокараларини ва сулҳбатларинида муҳим ўрин олганлигини, албатта, тушунасин, ўртоқлар. Биз Германия проблемаси тўғрисида Франция Президенти билан жуда ошкора сулҳбатлашдик. Иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини тугатиш, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш бу проблемадаги асосий масалалар. Германия билан сулҳ шартномаси тузиш эса, айнаи ҳақда ГАРБий Берлиндаги оккупация режимини тугатиш демекдир.

Менинча, энди Франция Президенти ва ҳукумати Совет Иттифоқининг позициясини ахшироқ билиб ва тушуниб олди, биз бўлсак, бу масалаларда французлар томонининг позицияси тўғрисида тагин ҳам конкретроқ тасаввур ҳосил қилдик.

Совет ҳукуматининг бу масалалардаги позицияси кенг қўйилликка матлум, биз бунини неча мартабаб баён қилиб берганмиз. Иккинчи жаҳон уруши қолдиқларини сулҳий равишда сақлаб туриш гайри нормал ва Европадаги тинчлик учун хатарли ҳол, деб ҳисоблаймиз, бу ҳол эса, халқларни янги жанжаллар, янги уруш таҳдиди остида ушлаб турибди. Совет Иттифоқи, Франция халқлари, Европада герман босқинчиларнинг хуружларига неча мартабаб дучор бўлган Европадаги бошқа мамлакатларнинг халқлари ҳам герман реваншизми ва милитаризм и н и н г тикланишини истамайдилар.

Германия проблемасини адолатли ҳал қилиш ва герман милитаристларининг тинчликни бузиш хавфини йўқотиш учун ҳамма имкониятлар бор. Ҳамма халқларнинг, шу жумладан, герман халқининг ҳам манфаатларига, яъни тинчликни сақлаш ва мустақамлаш манфаатларига мос келадиган чора-тадбирларни қидириш сийосатини қиссатлик керак, деган фикрни айтиб келдик ва айтмоқдамиз.

Бизнинг истагимиз шунки, сулҳ шартномаси тузиш масаласи, ГАРБий Берлиндаги вазиятни нормаллаштириш масаласи ўтган урушда гитлерчилар Германиясига қарши урушган ҳамма мамлакатлар билан келишиб туриб, биргаликда ҳал қилинсин, деймиз.

Совет Иттифоқи реал равишда мавжуд ҳар иккала герман давлати билан сулҳ шартномаси тузилсин, деб талаб қилмоқда. Бундай шартномани имзолаш халқаро вазиятни ахшиллашга, «совуқ уруш»ни тугатишга ёрдам берган бўлур эди, сулҳ ва сийосий тартиблари туралыча бўлган мамлакатларнинг бир-бирлари билан яхши амалий ҳамкорлик қилишлари учун йўлни тозалаб берган бўлур эди.

Мана шуларнинг ҳаммаси тинч-тотув яшаш принципларини халқаро муносабатларда амалий равишда қўлланишга ёрдам берган бўлур эди. Лекин бу йўлда ҳали кўп қийинчиликлар бор. Бу қийинчиликлар тўғрисида гапирмаслик мумкин эмас. Базин арбоблар,— мен, аввало, канцлер Аденауэрни назарда туштирман,— Германия билан сулҳ шартномаси тузиллишини истамаётдилар ва бу масаланинг Совет Иттифоқи билан ГАРБ давлатлари келишиб қўйилган қарши чиқмоқдалар. Улар Шарқ билан ГАРБ ўртасидаги тўқнашувда Германия масаласини «куч синаш» объекти қилишга уринмоқдалар.

Канцлер Аденауэр Америка Қўшма Штатларида бўлган вақтда ўз кучини низоли масалаларни ҳал қилишга, иккинчи тўзуми туралыча бўлган мамлакатларнинг тинч-тотув яшаш учун йўл очиб беришга сарфламади. Аксинча, у, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисида битмига келишга йўл қўймаслик учун «совуқ уруш» тарафдорлари билан сафарбар қилишга, уларни жинслагитиришга уринди.

Аденауэр кейинроқ, Я п о н и я да

бўлганида ҳам худди шу руҳда ўз ҳаракатини давом эттирди. Мана унинг позицияси: агар НАТО ўз кучини исботлашни истаса, бир дийм ҳам чекинмасин ва ГАРБий Берлиннинг ҳозирги статусида ҳеч қандай ўзгаришга йўл қўймасин, деди.

Лекин бу жуда хатарли позиция. Бу йўл инсониятни уруш ёқсига келтириб қўйиши мумкин, шунинг учун ҳам биз тинчлик сақланишидан манфаатдор бўлган одамларнинг ҳаммасини бу хусусда огоҳлантиришга мажбуримиз. Канцлер Аденауэр бундай позицияда туриш билан, ҳатто, ГАРБий Германияга ҳам ёмон хизмат қилмоқда. У, тинчликка, халқаро кескинлигини тугатишга интилайётган ҳамма халқларга катта зарар етказмоқда.

Ишонч билан айтиш мумкинки, агар канцлер жаоналари ўз сийосатини ўзгартирмаса, агар у ўзининг ҳозирги йўлини қайсарлаб билан ўтказса берса, турмуш уни улоқтириб ташлайди, чуқки ҳар бир тиркиж жон яшашни истади. Одамлар нормал тинч турмуш кечирини истайдилар. Бунини эса, қуролсизланиш масаласини ҳал қилиш йўли билангина, ҳар иккала герман давлати билан сулҳ шартномаси тузиш йўли билангина таъминлаш мумкин.

Шу сабабли, биз канцлер Аденауэр ва Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисида битмига келишга ҳалақит беришга интилайётган бошқа кишиларнинг ҳаммасига тўппа-тўғри шунини айтмоқдамиз—бу масалани ГАРБ давлатларига ҳам маъйиб бўладиган асосда ҳал қилмоқ учун ҳамма чораларни кўрамиз. Лекин бизнинг бу йўлда сарфлаётган куч ва гайратимиз ҳеч бир натижага олиб келмаса, Совет Иттифоқи Германия Демократик Республикасини билан сулҳ шартномаси тузади. Европанинғ қоқ марказидаги гайри нормал аҳвол тугатилиши зарурлигини тушуналларнинг ҳаммаси ҳам Совет Иттифоқи билан бирлиқда шу сулҳ шартномасига қўл қўй и ш л а р и г а аминимиз.

Биз ана шу нарсаларга ҳам аминимизки, канцлер Аденауэр ҳар қачон уринса-да, ГАРБ давлатлари ҳам биз келган ҳулосага ахир бир кун келадилар. Турмушининг ўзи уларни ҳар иккала герман давлати билан сулҳ шартномаси тузиш Европада нормал тинчлик ва осийишталлик вазиятини таъминловчи бирдан-бир тўғри йўл эканлигини тушунишга мажбур қилади.

Германиянинг агрессиясидан неча мартабаб азоб тортган Совет Иттифоқи ва Франция халқлари Германия проблемасининг Германиянинг ҳарбий таҳдид манбаи, Европада безовталлик ва жоқаролаб манбаи бўлиб қолганига йўл қўймайдиган қилиб ҳал этилишдан, биринчи навбатда, манфаатдордирлар.

Францияда бўлиб, парламент аъзолари билан, савдо-саноат доираларининг намоёндалари ва оддий кишилар билан учрашиб, французларнинг қайфиятини ахши ҳис қилдик. Франция халқи герман милитаризми ва реваншизмининг тикланиши Франция қандай қулатлар келтириши мумкинлигини тобора кўпроқ тушунамоқда. Шу муносабат билан, Парижда ва бошқа шаҳарларда ўтказилган қабул маросимларининг ва йиллиқларнинг қатнашчилари, реваншистлар томонидан янги агрессия қилинишига йўл қўймайдиган учун Совет Иттифоқи билан Франция бирга бўлишлари лозим, деб эслатиб айтилган гаплари нақадар қизин равишда таъқуллаб кутиб олганликлари асима тушди.

Генерал де Голль билан бўлган учрашулар ва сулҳбатлар натижада биз бир қанча муҳим халқаро масалаларда мамлакатларимизнинг позициясини бир-бирига келтиришмоқ учун асос борлигини аниқладик. Музокаралар тўғрисидаги ахборотда айтилдики, Германияга тааллуқли масалаларни, шу жумладан, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш асосда музокара олиб бориш йўли билан баргараб қилиш Европада ва бутун дунёда тинчлик ва хавфсизликнинг мустақамлаш учун катта аҳамиятга эга бўлур эди.

Биз Франция билан муносабатларимизга катта аҳамият бермоқдамиз. Европа қитъасидаги икки энг йирик давлат бўлган Совет Иттифоқи ва Франция ўзларининг куч-гайратларини

ни тинчлик позициясида турган бошқа ҳамма давлатлар билан бирлаштирадилар, Европада янги агрессия ва янги уруш учун ўтиб бўлмайдиган гов вужудга келадилар.

Биз Францияда юрган вақтимизда, ГАРбади бозин бир шахслар ёмон мақсад билан гап тарқатиб, «Совет Иттифоқи Францияни ГАРБий Германия билан уриштириб қўймоқчи, французларни немисларга қарши қилиб қўймоқчи, деб даъво қилишга уриниб кўрди.

Бундан кўра бемаънироқ уйдирмани йўлаб топиш қийин. Бошқа мамлакатларнинг халқларига қараганда, совет кишилари гитлерчиларнинг азобини гарчи кўпроқ тортган бўлсалар ҳам, биз Германияга нисбатан ўз сийосатимизни немисларга душманлик асосига асло қурган эмасмиз ва қўрмаймиз. Кек сақлаш ва ўч олиш совет кишиларига ёт бир нарсасидир. Биз немислар билан дўст бўлишни истаймиз. Биз Германия Демократик Республикасини билан самий дўстлик муносабатларини ўрнатдик. Биз бу муносабатларни бундан буён ҳам мустақамлаб берамиз ва ривожлантира берамиз.

Шу билан бирга, Совет Иттифоқи Германия Федератив Республикасини билан ҳам нормал, дўстона муносабатларда бўлишни истади. Германия Федератив Республикасининг бошқа давлатлар билан, жумладан, Франция билан яхши муносабатларда бўлганлиги бизни қўчтимайдилар. Бироқ биз шу нарсаларга аминимизки, иккинчи жаҳон уруши қолдиқларидан халос қилинган Европадаги ГАРБий Германия Европадаги бошқа давлатлар билан чинакам дўстона муносабатларда бўлиши мумкин. Агар Совет Иттифоқи, Франция ва ҳар иккала герман давлати бир-бирлари билан дўст бўлсалар, Европада ҳар қандай ташвиш ва ҳажон учун эамин қолмайди.

Францияда сўзлаган нутқларимизда мен, Совет Иттифоқи Франция Республикасини билан дўст бўлиш ва шу тариха муносабатларимизни ахшиллашни истади, Франциянинг дўстлари билан ҳам ақинлашганимизга дўст бўлишга интиломоқда, деб айтдим ва бунини яна бир марта уқитиб ўтмоқчиман. Бизнинг истагимиз шунки, Франция билан дўстлигимизнинг унинг бизнинг дўстларимиз билан дўстлигини мустақамлашга ёрдам берадиган бўлсин, деймиз.

Ўртоқлар! Фикр олишимиз, Совет Иттифоқи ҳам, шунингдек Франция ҳам иқтисодий ва маданий алоқаларнинг ривожлантирилишидан фойда манфаатдор эканликларини кўрсатди. Қўшма ахборотда қайд қилиб ўтилгандек, кейинги йилларда Совет-Франция савдоси ҳар иккала мамлакат учун ўзаро манфаатли равишда ахши ривожланиб бори. Мамлакатларимиз ўртасидаги товар обороти кейинги олти йил ичида беш баравардан зиёдрок қўйлади.

Президент де Голль билан олиб борилад музокаралар натижада Совет-Франция савдосини анча қўлайтириш мумкин ва мақсадга мувофиқ, деб топилади. Шу мақсадларда яқин беш йилга, яъни 1965 йилга қадар мўлжаллаб, товар обороти ҳамини белгиламоқ учун бу йил музокаралар олиб боришга қарор қилинди. Бундай битим иқтисодий ҳамкорлиқни ривожлантириш учун ахши истибтоб очиб беради.

Президент билан бўлган сулҳбатларда уқитиб айтдики, мамлакатларимиз ўртасида савдо алоқаларини ривожлантириш н а т и ж а с и д а Франция маҳсулотини сотиш учун ахши, барқарор бозор вужудга келтирилган бўлур эди. Биз учун ҳам Франциядан моллар харид қилиш муайян аҳамиятга эгадир. Президент ва Франция ҳукумати иқтисодий ҳамкорлиқнинг ривожлантирилишидан зўр манфаатдор эканликларини билдирдиларки, биз бундан мамнун бўлиш ва бу нарсалар қўшма ахборотда ҳам ўз ифодасини топти.

Савдо палатасида савдо-саноат доираларининг вакиллари билан, йиллик фирмаларнинг хўжайинлари билан бўлган учрашув ва сулҳбатлар Франциянинг савдо-саноат аҳлиларини қўлайлаштиришмоқ учун ахши иқтисодий алоқалар қилишнинг катта аҳамиятини тушунаётганликлари билан бундай алоқаларни кенгайтиришга интилайётганликлари кўрсатди. Баъзи фирмалар савдо муносабатларини муҳокама қилиш вақтида диққатга сазовор бир қанча амалий тақлифларни ўртага ташлайдилар. Улар ҳозирги вақтда Франция муҳтож бўлган моллар ва хомашелар бизнинг мамлакатимизда борлигини

ни тинчлик позициясида турган бошқа ҳамма давлатлар билан бирлаштирадилар, Европада янги агрессия ва янги уруш учун ўтиб бўлмайдиган гов вужудга келадилар.

Биз Францияда юрган вақтимизда, ГАРбади бозин бир шахслар ёмон мақсад билан гап тарқатиб, «Совет Иттифоқи Францияни ГАРБий Германия билан уриштириб қўймоқчи, французларни немисларга қарши қилиб қўймоқчи, деб даъво қилишга уриниб кўрди.

Бундан кўра бемаънироқ уйдирмани йўлаб топиш қийин. Бошқа мамлакатларнинг халқларига қараганда, совет кишилари гитлерчиларнинг азобини гарчи кўпроқ тортган бўлсалар ҳам, биз Германияга нисбатан ўз сийосатимизни немисларга душманлик асосига асло қурган эмасмиз ва қўрмаймиз. Кек сақлаш ва ўч олиш совет кишиларига ёт бир нарсасидир. Биз немислар билан дўст бўлишни истаймиз. Биз Германия Демократик Республикасини билан самий дўстлик муносабатларини ўрнатдик. Биз бу муносабатларни бундан буён ҳам мустақамлаб берамиз ва ривожлантира берамиз.

Шу билан бирга, Совет Иттифоқи Германия Федератив Республикасини билан ҳам нормал, дўстона муносабатларда бўлишни истади. Германия Федератив Республикасининг бошқа давлатлар билан, жумладан, Франция билан яхши муносабатларда бўлганлиги бизни қўчтимайдилар. Бироқ биз шу нарсаларга аминимизки, иккинчи жаҳон уруши қолдиқларидан халос қилинган Европадаги ГАРБий Германия Европадаги бошқа давлатлар билан чинакам дўстона муносабатларда бўлиши мумкин. Агар Совет Иттифоқи, Франция ва ҳар иккала герман давлати бир-бирлари билан дўст бўлсалар, Европада ҳар қандай ташвиш ва ҳажон учун эамин қолмайди.

Францияда сўзлаган нутқларимизда мен, Совет Иттифоқи Франция Республикасини билан дўст бўлиш ва шу тариха муносабатларимизни ахшиллашни истади, Франциянинг дўстлари билан ҳам ақинлашганимизга дўст бўлишга интиломоқда, деб айтдим ва бунини яна бир марта уқитиб ўтмоқчиман. Бизнинг истагимиз шунки, Франция билан дўстлигимизнинг унинг бизнинг дўстларимиз билан дўстлигини мустақамлашга ёрдам берадиган бўлсин, деймиз.

Ўртоқлар! Фикр олишимиз, Совет Иттифоқи ҳам, шунингдек Франция ҳам иқтисодий ва маданий алоқаларнинг ривожлантирилишидан фойда манфаатдор эканликларини кўрсатди. Қўшма ахборотда қайд қилиб ўтилгандек, кейинги йилларда Совет-Франция савдоси ҳар иккала мамлакат учун ўзаро манфаатли равишда ахши ривожланиб бори. Мамлакатларимиз ўртасидаги товар обороти кейинги олти йил ичида беш баравардан зиёдрок қўйлади.

Президент де Голль билан олиб борилад музокаралар натижада Совет-Франция савдосини анча қўлайтириш мумкин ва мақсадга мувофиқ, деб топилади. Шу мақсадларда яқин беш йилга, яъни 1965 йилга қадар мўлжаллаб, товар обороти ҳамини белгиламоқ учун бу йил музокаралар олиб боришга қарор қилинди. Бундай битим иқтисодий ҳамкорлиқни ривожлантириш учун ахши истибтоб очиб беради.

Президент билан бўлган сулҳбатларда уқитиб айтдики, мамлакатларимиз ўртасида савдо алоқаларини ривожлантириш н а т и ж а с и д а Франция маҳсулотини сотиш учун ахши, барқарор бозор вужудга келтирилган бўлур эди. Биз учун ҳам Франциядан моллар харид қилиш муайян аҳамиятга эгадир. Президент ва Франция ҳукумати иқтисодий ҳамкорлиқнинг ривожлантирилишидан зўр манфаатдор эканликларини билдирдиларки, биз бундан мамнун бўлиш ва бу нарсалар қўшма ахборотда ҳам ўз ифодасини топти.

Савдо палатасида савдо-саноат доираларининг вакиллари билан, йиллик фирмаларнинг хўжайинлари билан

(Боши биринчи бетда)

Франция табиатининг биз кўрган манзаралари бизга яқин манзаралардир. Шеридга кўп манзаралар Москва шифобағли манзараларини эслатади, Франциянинг жануби бизнинг Кримга ўхшайди, марказининг кенг vodiylarига эса, Украина дала-ларига ўхшайди. Ҳозир Францияда ҳамма ёқ баҳор. Дала-ларда деҳқон-лар ишларда, болалар гуллаб бош-лади.

Сизларга шундай бир ҳодисани гапириб бермоқчиман. Ҳар иккала томон аjoyиб тоқозлар билан қуршалган йўлдан ўтиб бормоқда эдик, бу болалар деҳқонлар ишлар-моқда эди. Бизнинг бу йўлдан ишла-моқда ўтганимиз маъмури бўлганида ушунга ҳам деҳқонлар тўда-тўда бў-либ, йўл бўйига чиқа бердилар. Шу тўдаларнинг бирида кеска бир деҳқон кўлида бир бутилка вино би-лан стакан кўтариб турган эди. Биз, шу гуруҳга яқинлашиб кела берганимиз билан, у бутилкани очиб винони стаканга қўя бошлади ва Француз одати бўйича шу бутилка-даги винони биргаликда ичмайдик, деган бўлиб, бизни тўхташга им-лай берди. Биз унинг таклифини мамнуният билан қабул қилар эдик, лекин бизда бундай имконият йўқ эди, чунки протоколга бўйсунганимиз маъмури эди, фурсатимиз йўқ эди. Агар ўша жойларга бориш яна на-сиб бўлса, албатта ўша ерга бора-миз, у ерни унутмаймиз.

Ўрта деңгиздаги энг йирик порт бўлган Марсель сингари катта порт шаҳрида ҳам, — По, Ним ёки Вер-ден сингари унчалик катта бўлма-ган шаҳарларга ҳам, — ҳамма жой-да одамлар меҳнат ҳаёти давом эт-моқда. Франция халқи оддий киши-ларнинг ҳаммасига ҳос бўлган фикр ва ип билан овора эканлиги-ни ҳамма жойда ҳис қилдик: улар тинчликда яшаниш, уларнинг ор-таги кунларига ишонт билан қа-рашнинг истадидилар.

Французлар орасида бўлган вақ-тининг бизда пайдо бўлган ҳис ва туйғуларини ифодамоқ учун сўз топиш қийин. Биз, бўлган жойлар-нинг ҳаммасида уларнинг бизга нис-батан кўрсатган дилқалиги ва са-мимиятларига дуч келдик. Француз-лар экономика, техника, фан, мада-нийат соҳасида ўзларига бўлган ях-ши нарсаларнинг ҳаммасини бизга кўрсатмоқчи бўлишар. Бундай иш-тишлининг сабаби маълум ва тушу-нарлидир.

Сўзлаган нутқларимизда биз фран-цузларнинг «Каравелла» самолётида учганимизни гапириб ўтган эдик. Бу яхши машина эди, авиа-ция техникаси тараққиётининг ҳа-зирг вақтига даражасига тўла ра-вишда жавоб берадиган машиналар. Дижонда бизга Совет Иттифоқининг закази билан қўрилган янги электровозларни кўрсатди. Бун-дай машиналар мамлакатимизнинг темир йўлларида поездларни тузув-чи олиб юрди. Флан шаҳрида биз янги автомобил заводини кўрдик. Бу заводда ишлар юксак даражада ме-ханизацияштирилган ва автомат-лаштирилган. Қўйи Лангедокда биз-ни шу ерларда қўрилган ва Фран-циянинг кўроқчилик кўп бў-ладиган жанубдаги ерларни сўго-риши лозим бўлган жуда катта ир-ригация системаси билан таниш-тирдилар.

Француз халқи меҳнатсевар халқ-дир, унинг катта техника тажриба-си ва традициялари бор, ерлари аса жуда серунов. Агар французлар-нинг куч ва ғайрати тинчлик вази-фаларини ҳал қилишга батамом сарфланганда эди, уларнинг тағин ҳам кўпроқ муваффақиятларга эри-шишларига сира ҳам шик-шубҳа қилмасдик уммин. Турмуш шун-и кўрсатиб турибдики, экономикани ривожлантириш учун табиий ре-сурсларни мамлакатнинг миалли чегараларидан ташқаридан бошқа ерлардан қидириб юриш асло шарт эмас, аинқиса ҳар қайси мамлакат-нинг иқтисодий кучлари ва моддий имкониятлари тинчлик ишларига батамом сарфланганидан бўлса, бун-дай қидиришнинг сира ҳолати йўқ.

Тинчликда иштило французалар-нинг қайфиятини белгилаб берди, бизларни кутуб олиш учун чиққан французларни кўрганганимизда, Фран-ция ерида нақадар кўп урушлар бўлиб ўтганини эслаб, уларнинг ҳис-туйғуларини тушуниб олиш қийин эмас эди. Жангаларда қўриб бўлган кишиларга қўйилган ёлвор-ликларни ҳамма жойда ва ҳамма ерда кўрдик. Вердени боғи кўриш бизда аинқиса катта таассирот қол-дирди. Бу шаҳарнинг афродидга дала-лар катта-катта қабристонлар билан банд бўлиб қолган. Бу қаб-ристонлардаги солдатларнинг қаб-рилари устидан ўн минглаб тош крест-ларни кўриш мумкин. Бу крестлар, бу қабрлар француз халқига душ-манлар кўпроқ қайси томондан кел-ганлигини абадий эслатиб туради.

Шунинг учун ҳам французларнинг кўплари Франциянинг ерига неча мар-галлаб даҳшат солган таҳдид ҳа-ли ҳам ўша томондан келадиганли-ги ва бу таҳдид ҳозир ҳам батамом йўқотилмаганини тушунадилар.

Биз билан суҳбатлаган кеска кишилар бу қабристонларда фран-цуз солдатлари билан бирга бири-чи қажон уруш йилларида умумий душманга қарши французлар билан ёнма-ён туриб жанг қилиб, ҳалок бўлган рус жангчиларни ҳам абадий уйқуда ётганиларини миннатдор-

чилик билан эслаб гапирдилар. Францияда немис асортитдан қочиб-чиқиб, француз ватанпарварлари билан биргаликда фашист оккупаци-ячиларига қарши курашган совет солдатларининг хотирасини юксак даражада ҳурматламоқдалар.

Азиз ўртоқлар! Сизларга маълум-ки, Францияда сиёсий ҳаёт жуда қизғиндир. Бу мамлакатда синий элдизлар кескин равишда кўри-ниб турганлиги сабабли у ерда, ўзаро курашгаётган ва жамоатчи-ликка турли даражада таъсир қи-лаётган эски ва янги сиёсий партия-лар ҳам кўп. У ёки бу партиянинг ва партия раҳбарларининг Совет Итти-фоқига қандай муносабатда бўлиши-га шу партияларнинг Франциянинг у ёки бу районидagi таъсири қай даражада эканлигига қараб бизга нисбатан бўлган муносабат ҳам Франциянинг у ёки бу районида кескин равишда ўзгариб туриши керакдек бўлиб кўринган эди. Бир-роқ, бундай фикр юритиладиган бўлса, ҳато қилиб қўйиш ва нотў-ғри хулосаларга келиш мумкин. Ҳа-қиқатда аҳвол бутунлай бошқача бўлиб.

Масалан, Марселли олиб кўрай-лик. Марсель Франциянинг қадимий саноат ва порт шаҳридир. Бу ша-ҳарда муниципалитет сайловларида коммунист партия энг кўп овоз олган. Бирок, социалистларни ва ўш партияларнинг вакиллари бил-лаб овоз берган марселликлар ҳам оз эмас. У ерда социалист Деффер шаҳар маъмури. Мана шу ҳолат бизни кутуб олишнинг харак-терига муайян таъсир ўтказди деб ўйлаш мумкин эди. Лекин, ҳақиқат-да шаҳар аҳолиси ҳам, шаҳар ҳу-кумат маъмурулари ҳам бизни гоёт дўстона таразда ва хурсандлик билан кутуб олишар. Реалистик фикр юритувчи барча французларнинг Совет Иттифоқига, совет халқига бўлган муносабати, тинчлик учун, халқаро кескинлигини юмшатиш учун, қуролсизланиш учун олиб борилаётган курашда давлатимиз-нинг роли ва бўрси эътироф қи-линаётганлиги мана шундай ҳолат-нинг ўзидан ҳеч шубҳасиз намоён бўлиб.

Шу жиҳатдан қараганда, бизнинг Бордо шаҳрида бўлишимиз ҳам диқ-қатга сазовордир. Бу шаҳарнинг ма-ри де Голль партиясининг аъзоси, Миллат Мажлиснинг расиси Шабан-Дельмас жанобларидир. Яқинда у француз парламент делегацияси-га бо бўлиб, СССРга келиб кетган эди. Биз Москвада у билан суҳбат-лашган эдик ва у бизга ҳазил қи-либ Бордо шаҳри ўз мари Совет Иттифоқига шунчалик меҳмондўст-лик билан кутуб олиганини учун сиздан «ўз қасдини олади» деб айтган эди. Шунинг айтишнинг керак-ки, Шабан-Дельмас жаноблари ўз сўзининг устидан чиқди; бизни Бордода жуда самимият билан дў-стона кутуб олишар, «ўч олим-нинг» яхшиси мана шунақа бўлади.

Кези келганда қайдоландик, мен бизни кутуб олган ҳамма шаҳарлар-нинг марларига ва муниципалитет-ларнинг аъзоларига, префектларга — ҳукуматнинг департаментлардаги вакиллари, бизга ҳамроҳ бўлиб юрган министрларга менга ва Фран-циядаги сафаримда мен билан ҳам-роҳ бўлиб юрган ўртоқларга кўрсат-ган илтифотлари ва ғамхўрликлари учун яна бир марта ташаккур айт-моқчиман.

Франция шаҳарлари ва қишлоқ-ларида бизни қандай кутуб олган-ликлари ҳақида жуда кўп гапларни айтиш мумкин. «Совет урушининг чуви чиққан тарафдорлари бўлган ва ўларнинг сира ўзгаришга оид, ўларнинг эски гапларини ҳали ҳам таққароватган айрим шахслар-нинг ҳақиқатан ҳам жуда камийиб кетган овоқларини ҳисобдан чиқариб қалган, тўла асос билан шунинг айтиш мумкинки, Франция халқи Совет мамлакат вакиллари ўз дўстлари деб билиб, яқин бўлиб табриқладик. Бу одамгарчилик бизни жуда хурсанд қилди. Ватанимиз учун, Совет социалистик давлати учун фидойилик қилганларни биз-нинг биз французлар, сизлар йўл-роқ қилган самимий дўстликларини ҳис қилариз, деб айтдик. Шунинг учун ҳам ҳозир мен уларнинг дўстона ҳисларини сизларга эфр мамнуният билан топ-шираётиман.

Яна бир нарсаси, у ҳам бўлса — Ленин ишларининг улуғлиги, Ленин идеяларининг улуғлиги, бу идеялар-ни амалга ошириш Ватанимизнинг шухратини оширганлиги, уни шу қадар баланд қўққиларга кўтарган-лиги ҳамма ёқимизга тушиб ту-рди. Париждаги кичкина шинам квартиранинг хоналарини кириб кўраб эканмиз, бизда эфр ҳурмат ҳислари пайдо бўлди. Владимир Ильич эмиграцияда бўлганида 1909 — 1912 йиллари шу квартирада яшаган ва ишлаган эди. Бу ерда меҳр-муҳаббат билан тўпланган ҳужжатлар темир иродали ва ётти-қодли киши бўлган улуғ Ленин ўша йиллардаги жуда қийин вазиятда революцион кучларни бўлажак ҳал қилувчи жангалар учун қандай қи-либ тўла таянлигини бизга эслатди.

Шу квартирада бизни кутуб ол-ган Торец, Дюкло ўртоқларини ҳам-ма Франция Коммунистик партияси-

нинг раҳбарларидан бўлган бошқа ўртоқларнинг кўпчилиги маҳкам қи-ниб, уларга Владимир Ильич Ленин-нинг ҳаётини эслатуви жойлар-да тўғрисида шунчалик ғамхўрлик қилганликлари учун ташаккур айт-дик. Ҳар бир ленинчига азиз бўл-ган шу уйнинг деразалари олдида тўпланган кўп минглаб парижлик-лар Совет Иттифоқи шарафига, Со-вет-Франция дўстлиги шарафига, тинчлик учун ва ҳамма халқлар ўртасида ҳамкорлик бўлиш учун ай-тилган шioriларни баланд овоз билан қичқириб эшиттириб турди-лар.

22 апрелда биз Ильич тугилган куннинг 90 йиллигини нишонлай-миз. Коммунист идеяларини таъна-дига қилганлиги миннатдор инсо-биянинг улуғ Ленинга қилган юк-сак совғасидир.

Азиз ўртоқлар! Биз французлар билан фақат шаҳарларнинг кўча-ларида ва заводларнинг цехла-ридагина учрашиб қолмадик, биз фақат расмий ҳукумат маъму-рларнинг вакиллари билангина суҳбатлашиб қолмадик. Йў-да халма-хил ташкилотларнинг ва-киллари билан суҳбатлашиб им-конияти бизга бериб қўйилганини-ни гапириб ўтган эдик. Биз парла-ментдаги Франция-Совет гру-пи-ни билан, Франция-Совет Итти-фоқи Жамиятининг делегацияси би-лан, тинчлик тарафдорлари ҳара-катининг Франциядаги арбоблари би-лан, шавкатли француз ишчилар-синининг вакиллари — касабасо-юз ҳаракатининг активлари би-лан учрашдик.

Касаба союзи арбоблари билан бўл-ган учрашув аинқиса эсимдан чиқ-майдиган учрашув бўлди. Бу учра-шувнинг эсдан чиқмайдиган учра-шув бўлганининг яна бир саба-би шуки, бу учрашувни Сан-Францискода Америка касабасо-юз-ларининг баъзи раҳбарлари билан бўлган суҳбат билан таққослаб кўр-маслигининг иложи бўлди. Фран-цияда касабасоюзларнинг арбобла-ри ҳар бир ишнинг фикр-зикири ва тўб мафлаатлари анча ақил ва тушунарли эканлигини пайқадик. Бундай кишилар билан гаплашиш ҳам мароқли бўлади, бундай кишилар билан умумий тил топиш осон.

Франция жамоатчилигининг на-моёндалари бизни тушунадилар, бизнинг тинчликсевар сиёсатимизни қадрлайдилар, тинчлик йўлида ку-рашмоқ, иқтисодий, маънавий, илмий алоқаларни ривожлантириш йўлида, ҳамма халқларни бир-бирига яқин-лаштириш йўлида курашмоқ учун Совет Иттифоқи билан дўст бўлиш-ни истадилар.

Ўртоқлар! Бирок, Франциянинг ичидида француз халқининг тинчлик-севарли интилишларига актив ра-вишда қаршилик кўрсатаётган куч-лар борлигини кўрмаслик нотўғри бўлур эди. Бу кучлар тинчлик учун курашдек олижаноб ишни тағдир-портлатиш ва «совет қўли» ҳо-латини сақлаб қолишни истар эди-лар. Улар француз халқи кўпчи-лигининг ироласи билан бир қадар ҳисоблашмаса мажбурдилар ва шунинг учун ҳам уларнинг овозла-ри вақтинча бир оз ўчиб қолди. Франция оддий кишиларининг мам-лакатларимиз халқлари ўртасидаги дўстликка, ер юзида тинчлик ўр-натилган бўлган умумий интилиш-нинг суроли уларнинг овозини кў-миб юборди.

Лекин улар ўзларининг қўпору-вичлик ишларини тўхтатганлари йўқ. Сизларга баъзи фактларни ай-тиб бераман.

Биз Марселга келиш арафасида касабасоюз активларидан бири «Бизга ҳис қилинсин, Хрушчев!» деган плакатни ўйларнинг деворла-рига ёпиштираётганига унинг ор-гаси раҳбарларга пичоқ уриб ўлдир-дилар. Хонларга ўлдирилган бу ка-сасо союзи арбобини дафн этиш ма-росими марселликларнинг жуда катта намоийнига айланиб кетди, улар бу билан ишбодларга ва қи-тиллаларга бўлган ўз муносабатла-рини очиқ ифодадилар.

Биофарин, биз Франция сингари қарама-қарши синфларга бўлган давлатда реакцияон кучлар, фашист-лар тарафдорли бўлган кучлар бў-ласлиги мумкин эмаслигини яхши тушунишимиз ва бунга нисбатан сергак бўлишимиз лозим. Бу кучлар француз халқини биздан четлаш-тиришга интиломоқдалар, дўстликка эмас, балки дўстлигини бузишга ва мамлакатларимиз ўртасидаги муно-сабатларни дескинлаштиришга ин-тиломоқдалар.

Дижон шаҳрида бўлишимиз тўғ-рисида бирмунча батфосил гапириб ўтмоқчиман, азиз ўртоқлар. Каю-ник Феликс Кир биз шаҳарнинг маъ-мури. У, руҳоний киши бўлганили-ги учун ҳам, коммунист эмас. У отанини қабили, сергайрат ва гоёт яхши ниятли кишидир, у, Фран-циянинг чин ватанпарваридир, Франциянинг шон-шухрати учун курашган, немис босқинчиларга қарши курашган кишидир.

Феликс Кирнинг таржимаи ҳоли жуда диққатга сазовордир. Ҳозир у 84 ёшида. Биринчи жаҳон уруши йилларидаёқ у ўз ватанини актив равишда ҳимоя қилган эди. Иккин-чи жаҳон уруши вақтида гитлерчи оккупациячиларга қарши подполь-

да кураш олиб борган француз ва-танпарварлари сафида бўлди. Каю-ник Кир икки марта отишга ҳукм қилинган эди. Биринчи ҳукмдан қочиб қутулди, иккинчи марта эса гитлерчилар уни бир гуруҳа фран-цуз ватанпарварлари билан бирга отган бўлсалар ҳам, лекин жараҳати ҳалокати бўлмаганидан тирик қол-ди. Дижонликлар кўп йиллардан бе-ри қаноник Кирни шаҳар мари қи-либ сайламоқдалар.

Эфр хурматга сазовор бўлган бу киши Совет Иттифоқига, бизнинг халқимизга қизгин муҳаббат билан қарамоқда, умумий душман бўлган гитлерчилар Германиясига қарши эфр шавкат ва қарамоқда билан курашган халқимизни ҳурматла-моқда. Биз Дижонда бўлган вақти-мида мэр ўринбосари менга Феликс Кирнинг ёзган хатини топширди. Хатда у бундай деб ёзган эди:

«Шахсан мен Сизга шунинг айти-ши керакки, мен рус халқига ало-ҳида хайрихоҳлик билан қарайман ва бунинг кўпгина сабаблари бор.

Авалло, руслар 1917 йилда Бри-монг портига доваралик билан қаттиқ атаклар қилган вақтида, улар билан ёнма-ён туриш имко-нияти ёна бўлган эдим. Ҳатто, улар кекингаётган вақтда, уларни бир не-ча кун зарур нарсалар билан таъ-минлаб туриш имконини ҳам топи-ган эдим ва шу алоқа натижасида бир-биримизга нисбатан шундай дўстлик, туғлиқлик, бу дўстлик ҳеч қачон бузилган эмас.

Яна бунинг устига менга шу нарсаси маълумки, Сизнинг қимматли ҳамкорлигиниз миллий мустақил-ликнинг тиклаб олишга кент ра-вишда ёрдам берди. Сизнинг довар-рак халқиниз 265 герман дивизи-яси устидан талаба қозонди ва би-ринчи жаҳон уруши вақтида Верден шаҳри босқинчиларни узиб-кесиб қўйганидек, жумладан, Сталинград шаҳри ҳам босқинчи-ларни мана шундай узиб-кесиб қў-йганидек, шунинг учун ҳам биз уни ҳурматлаймиз.

Биз, французлар, бу тарихий са-ҳифани ҳеч қачон унутмаймиз. Шунинг учун ҳам ҳар йил Галаба байрамида бизнинг шаҳар ратуша-сининг олдида Совет байроғи Фран-ция байроғи билан ёнма-ён қилиб қўйилади.

Мен, ҳатто, жуда чин кўнгилдан шунинг айтишнинг мумкинки, агар рус армияси душманин кескинча узиб-кесиб маъмур қилганида эди, биз, французлар, жанузга ҳам ажабайилар ҳукмронлиги ости-да қолган бўлур эдик. Гап шунда-ки, Гитлер Францияни 25 йил даво-мида оккупация қилиб туриш ўр-тасида шартнома таяйлаганлигини рейхнинг бир дипломатининг ўз қу-лоғи билан аниқ эшитганман. Шу сабабли, мен сизнинг армиянгиз узиб-кесиб талаба қозонди ишида ўз зиммасига биринчи даражали ролини олганлиги учун миннатдор-чилигини билдиришни ўз бур-чим, деб ҳисоблайман».

Кишини тўқинлаштирувчи аjoyиб сўзлар. Тинчликни ва одамлар-нинг бахтини қадр қиладиган, Совет Иттифоқи ва Франция улуғ халқ-ларининг дўстлиги ва ҳамкорлиги-ни қадр қиладиган кишининга шун-дай сўзларни ёзиш мумкин.

Қаноник Кир билан учрашганимиз ва унинг табарук қўлини сиқиб табриқлашнинг умид қилган эдик. Лекин халқларимизнинг яхши ва дўстона муносабатларига тоқат қилмайдиган кучлар бу учрашувга ҳалалат бердилар. Бу кучлар Фран-циядан ташқаридан эди. Ватикандан юборилган буйруқ билан қаноник Кирнинг коммунист Хрушчев билан учрашувга тақиқлаб қўйилди. Биз Дижонга келмасидан бир кун ол-ди ушунга шаҳардан олиб чиқиб кет-дилар ва мен унинг номидан мэр-нинг ўринбосари табриқладим. Гарчи, Феликс Кир жисман бу ерда бўлма-са ҳам, у руҳан биз билан, реакция-нинг ёвуз ва қора кучларнинг тўқинлигига қарамай, тинчлик учун, ҳамма халқлар ўртасида дўстлик бўлиши учун мардонавор кураш олиб бораётган ҳамма киши-лар билан бирга бўлди.

СССР Министрлар Советининг Раиси Никита ХРУШЧЕВ жанобларига

Москва

Сиз Франция туғрисида кета туриб, менга лутфан юборган макту-бингиздаги сўзлардан гоёт таъсирландим. Сизнинг бу ерда бўлишимиз муносабати билан кўп марта учрашганимиз менда катта қизиқиш туғдирди ва мен бундан гоёт мамунман. Мен ҳам бу учрашувлар қадимий дўстлик илларини ҳис қилмаётган француз ва совет халқлари учун, шунингдек умумий тинчлик иши учун юксак даражада фойдали бўлди, деб ҳисоблайман. Мен Парижда ўтказиладиган кенгаш вақтида Сизни яна бир марта кўриш имкониятига эга бўлишни билан хурсандман. Раисе жаноблари, Сизнинг улуғ мамлакатингизга ва шахсан Сизга йўллаган яхши истақларини қабул қилишнингизни Сиздан сўрайман.

Париж

1960 йил 3 апрель.

СОВЕТ-ФРАНЦИЯ ТЎЛОВ БИТИМИ

ПАРИЖ, 3 апрель. (ТАСС). Кеча Парижда СССР билан Франция ўр-тасида янги тўлов битими имзоланди. Битим бундан кейинги даврда СССР билан Франция ўртасидаги ҳамма тўловларни бошқа ҳар қандай валюта билан эркин конверсия қилинадиган француз франклари билан амалга оширишни кўзда тутади.

Битим шу йил 10 апрелдан бошлаб кучга қиради.

Биз Дижонга келганимизда ён-бир ёқимда эди, лекин бизни жуда кўп одамлар кутиб олди. Шаҳар ма-ри ўринбосарининг гапига қараган-да, шаҳарнинг ҳамма аҳолиси кў-чага чиққан эди. Ҳақиқатан ҳам, бизга нисбатан бўлган самимиятни, дўстона муносабатни ҳис қилдик. Биз дижонликларнинг тинчликка, халқларимиз ўртасидаги дўстликка бўлган қизгин ва оташин муҳабба-тини ҳис қилдик. Минг-минглаб одамлар — «Хрушчев, Кирни ҳасос қил!» деб баланд овоз билан хитоб қилиб турдилар.

Лекин сизлар, албатта, шунинг ту-шунақисини, гарчи биз қаноник Фе-ликс Кирга ҳар қанча хайрихоҳ бў-ласмиз ҳам, Франциянинг ички ишла-рига ариаласа олмас эдик. Мен Фе-ликс Кирга табриқнома юбориб, у билан учрашганига муваффақ бўло-маганлигим учун афсусланганимни илхор қилдим, Франциянинг мар-шаватпарвари ва Совет Иттифоқининг дўсти бўлган уни фикран қучоқла-дим.

Ўртоқлар! Франция президенти ге-нерал де Голль билан бўлган учра-шувлар ва суҳбатлар тўғрисида га-пириб ўтмоқчиман. Парижда ҳам, президентнинг шаҳардан ташқарида-ги резиденцияси Рамбуеда ҳам, ет-тинда ўтириб, музокара олиб бори-миз, саёр қилиб юрган вақтимизда ҳам суҳбатлар ўтказдик. Биз у билан биримизга нисбатан шундай дўстлик, туғлиқлик, бу дўстлик ҳеч қачон бузилган эмас.

Францияга қилган сафарим ара-фасида Фарб мамлакатларининг маъ-бу-отиди бу сафаринг натижалари тў-ғрисида кўпгина ҳар хил гуноғлар-эълон қилинди. Ваззи бировлар, Хрушчев билан генерал де Гол-лининг музокараларидан ҳеч бир на-тижа чиқмади, улар турли харак-тердаги кишилар, улар бири-бири билан айтилиб жанжаллашиб қолди, деб қаргалар сингари қатгиланган эди-лар. Кўп уйдирма гапларни ўйлаб чиқар-ган эдилар.

Буржуа журналистларидан бири, музокаралар вақтида стол тағига ки-риб ўтиришни ва бизнинг жанжалла-шувимизни эшитиб хурсанд бўлиш-ни истаганилигини ёзган эди.

Биз музокара олиб бораётган вақтимизда ўша журналист стол та-ғида ўтирмаганлиги яхши бўлди. Агар у стол тағида ўтирганида эди, дунёда битта одам камайган бўлур эди, чунки у бизнинг тинч суҳбатла-шиб ўтирганимизни эшитиб газаби-дан ёрилиб ўлар эди. Бир одамни йўқотишнинг нима кераги бор? Ҳа-тто энг ёмон ҳулқли одам ҳам тузали-ш мумкин, ёмон одамларнинг тарқ қилиши, ақли қириб, ахир бир кун ҳамма яхши кишилар билан бир са-фага ўтиб, қадам ташлаб бориши му-м-

— * — * — *

Қардош венгер халқига самимий табриқлар

Венгриянинг фашизмдан озод қи-линганига 4 апрелда 15 йил тўлиши муносабати билан, КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчев ва СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ К. Е. Ворошилов Венгрия Социали-стик ишчи партияси Марказий Коми-тетининг биринчи секретари ўртоқ Ёнош Кадарга, Венгрия Халқ Рес-публикаси Президиумининг раиси ўртоқ Иштван Добиға, Венгрия Ре-волюцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг раиси ўртоқ Ференц Мюньонхга теле-грамма юбордилар. Улар КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Со-вети Президиуми, СССР Министр-лари ва бутун совет халқи номи-дан Венгрия Халқ Республикасининг барча меҳнаткашларини шонли кув билан самимий табриқлайдилар.

Совет кишилари, дейилди теле-граммада, СССР ва Венгрия Халқ Республикаси ўртасидаги дўстлигини юксак даражада қадрлайдилар ҳамда Венгрия меҳнаткашларининг янги ҳа-ёт куришда эришадиган аjoyиб га-лабаларига чин кўнгилдан қувон-моқдалар. Совет-венгер дўстлиги ва ҳамкорлиги — социалистик интер-национализм принципларига асослан-

ган, деб ҳар ҳолда умид қилиш ке-рак.

Генерал де Голль билан олиб бор-ган музокараларимиз ва суҳбатла-римиз вақтида яқинлиқ билан шундай хулосага келдикки, Совет Иттифоқи билан Франция ўртасидаги муноса-батларнинг дўстлик ва ҳамкорлик руҳида ривожлантирилиши ва бу мамлакатлар ўртасида яхши ҳамжи-натлик ўрнатилиши Европада ва бу-тун дунёда халқаро кескинлигини янада юмшатишга ва тинчлигини му-стаҳкамлашга ёрдам беради.

Биз Франция Республикасининг президенти генерал де Голлини биз-нинг мамлакатимизга давлат визити билан келишга таклиф қилдик. Пре-зидент бизнинг бу таклифимизни, ўзининг сўзи билан айтганда, мам-нуният билан қабул қилди. Биз бу-нга хурсандмиз, чунки генерал де Голлининг Совет Иттифоқига сафар қилиб келиши фойдали учрашувла-рини ва суҳбатларимизни давом эт-тиришимизга имконият беради.

Мен, генерал де Голль, Сиз биз-нинг мамлакатимизга келганингизда совет халқи яхши муносабатни қадр-лай оладиган, ахшиликка яхшилик билан, дўстликка дўстлик билан тў-ла равишда жавоб бера оладиган халқ эканлигини ҳис қиласиз, деб айтдим. Москва аҳолиси ва Франция президенти борадиган бошқа шаҳар-ларнинг аҳолиси уни улуғ Франция президентига бўлган бизнинг ҳур-матига сазовор равишда хурсандчи-лик ва самимият билан дўстона ра-вишда кутиб олишларига ишонаман.

Биз Парижда ва бошқа шаҳарлар-да бўлган вақтимизда Франциянинг бир қанча давлат арбобларини, сиё-сий ва жамоат арбобларини Совет Иттифоқига келишга таклиф қилдик. Агар улар бизнинг мамлакатимизга келсалар биз хурсанд бўламиз. Бун-дай визитлар ва алоқалар жуда фой-далидир. Учрашувлар, суҳбатлар, му-нозаралар қанча кўп бўлса, бири-римизни шунча яхшироқ билиб ола-миш, тинчлик ва дўстлигини шунча-лик яхши мустаҳкамлаймиз.

Менинг сафарим арафасида ва Францияда бўлган вақтларимда мен жуда кўп хат ва телеграммалар ол-дим, совет кишилари шу хатлар ва телеграммаларда менинг сафаримга муваффақиятлар тиладилар, француз халқига самимий салом айтишни ва Совет Иттифоқи билан Франция ўр-тасидаги дўстлик, тинчлик манфаа-тига йўллада мустаҳкамлаш, деган ўз истақларини билдиришни меъдан илтимос қилишар. Шу хатлар ва те-леграммаларни юборган ўртоқларнинг то энг ёмон ҳулқли одам ҳам тузали-ш мумкин, ёмон одамларнинг тарқ қилиши, ақли қириб, ахир бир кун ҳамма яхши кишилар билан бир са-фага ўтиб, қадам ташлаб бориши му-м-

— * — * — *

ЕР СУНЪИЙ ЙЎЛДОШИ
ЎН МИНГ МАРТА АЙЛАНДИ

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ:

«Правда Востока»
кўчаси 26 уй

НОММУТАТОР — 26334, 33262. Редакция оўқимларининг телефонлари:
«тартия турмуши» — 27604, «пропаганда» — 31226, «санавт ва транспорт» —
34780, «совет курилиши» — 27604, «кишлоқ хўжалиги» — 34455, «адабий ва
санъат» — 32036, «фал, мактаб ва олий ўқув юртилари» — 34524, «маҳаллий
ахборот» — 34524, «оммавий ишлар ва ҳаглар» — 39005, «секретариат» —
33469, 32347, «ўлонлар» — 28142.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистон Сурх»
бирлашган нашриётининг босмаҳонаси

Р 05141. Нашр. А. № 80.